

Костіна О.М.

*Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
викладач кафедри менеджменту*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ АНТИКРИЗОВОЇ СТІЙКОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Функціонування у нестабільному середовищі зумовлює найважливіше завдання для будь-якого підприємства – спроможність зберігати стійкість. Особливої актуальності це питання набуває у період кризи, виникає необхідність у формуванні й забезпеченні системи антикризової стійкості підприємств (АСП). Різні аспекти дослідження стійкості підприємств знайшли своє відображення в працях багатьох вітчизняних і зарубіжних авторів. На нашу думку, стійкість підприємства – це властивість створювати, зберігати і розвивати конкурентні переваги на постійній основі за рахунок оптимального використання фінансових, кадрових, матеріально-технічних, інформаційних ресурсів, що призводить до зростання внутрішнього виробничо-економічного потенціалу в цілому за умов нестійкого та мінливого зовнішнього середовища.

Аналіз літературних джерел [1-5 та ін.] показав, що науковцями для оцінки ефективності роботи підприємства використовується п'ятнадцять найбільш поширених видів стійкості: економічна, стратегічна, фінансова, технологічна, кадрова, виробнича, організаційна, маркетингова, соціальна, екологічна, інноваційна, інвестиційна, ринкова, організаційно-правова, ділова. Ми вважаємо доцільним до переліку вже існуючих видів стійкості додати ще один різновид – антикризова стійкість, яка характеризує здатність підприємства до попередження розвитку кризових явищ або відновлення результативної діяльності в разі їх настання.

Не менш важливим під час оцінки стійкості підприємства є розуміння природи її виникнення і джерела розповсюдження. В економічній літературі [1-4 та ін.] розрізняють чотири типи стійкості підприємства: успадковану, внутрішню, зовнішню і загальну. Найбільший інтерес для нас представляє саме питання

забезпечення внутрішньої стійкості підприємства, так як зовнішня формується під впливом загальних макроекономічних чинників і світових тенденцій розвитку.

На нашу думку, під антикризовою стійкістю слід розуміти таку узагальнену характеристику діяльності підприємства, яка відображає його здатність до стійкого розвитку та досягнення запланованих результатів в умовах впливу динамічного середовища за рахунок ефективного використання внутрішніх резервів та інструментів антикризового управління. Антикризова стійкість – це динамічне, комплексне, складне і багатогранне поняття, яке потребує зваженого підходу до визначення напрямів її забезпечення. Стійкість підсистем внутрішнього середовища забезпечують антикризову стійкість підприємства в цілому. Концептуальний підхід до формування і забезпечення системи АСП представлено на рис. 1.

Антикризове управління можна розглядати з двох позицій – як комплекс заходів попередження, виявлення і оцінки кризи та як програму дій для усунення вже існуючої кризової ситуації. Аналогічно і АСП повинна вивчатися у комплексі – як економічна категорія, як показник, що характеризує стійкість підприємства до виникнення і розповсюдження кризових явищ, та як система елементів, що виконує відповідні функції і завдання для профілактики і локалізації кризи, забезпечення стійкого розвитку на основі використання антикризового інструментарію та виробничо-економічного потенціалу об'єкта управління (рис. 2).

Використовуючи процесний підхід для розкриття сутності системи АСП, доцільним є виділення і розгляд п'яти функцій (встановлення цілей, планування, організація, мотивація, контроль) і двох з'єднувальних процесів (прийняття рішень та комунікації), що поєднують окремі функції в єдиний процес управління [узагальнено на основі: 1-5 та ін.].

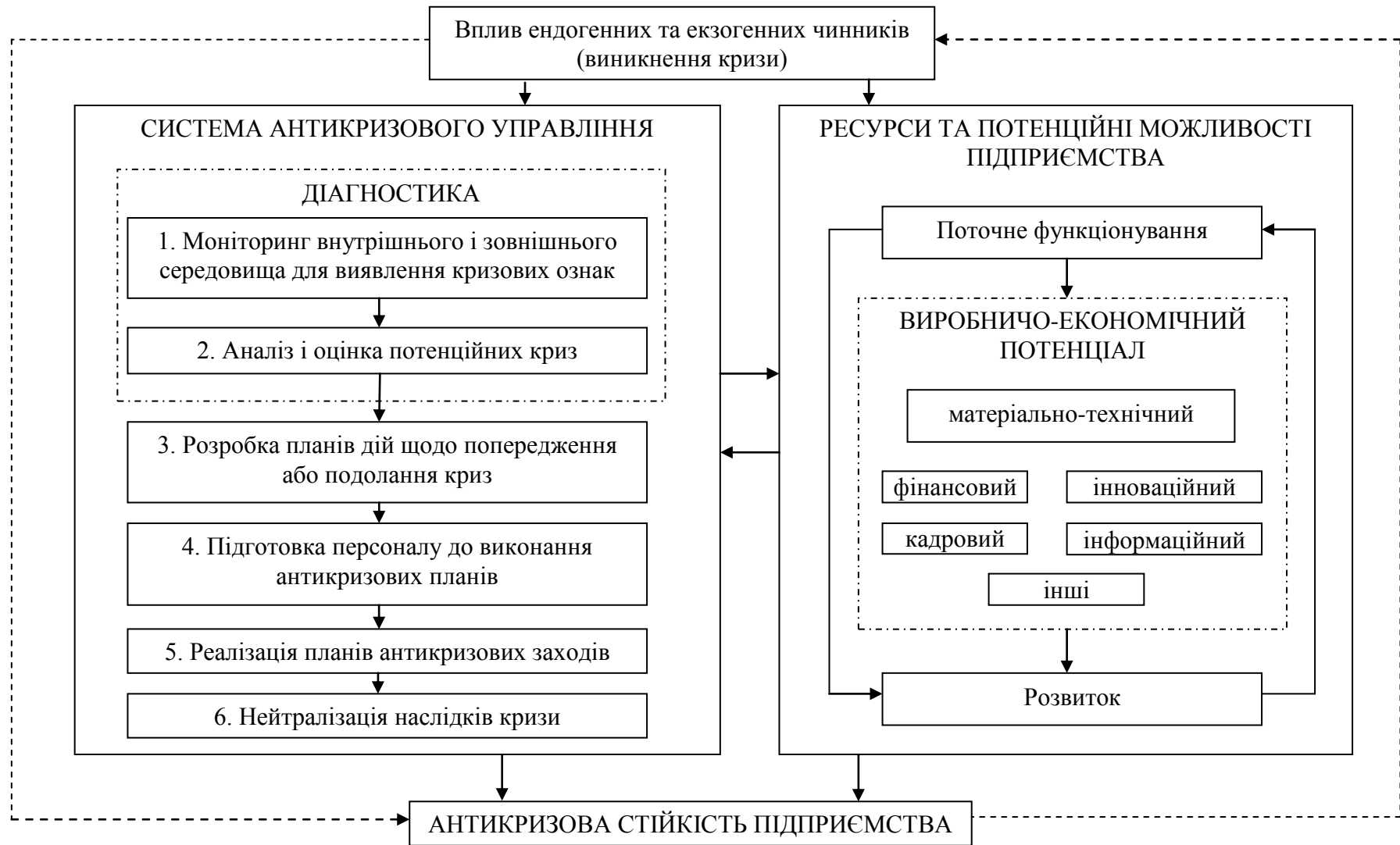

Рис. 1. Концептуальний підхід до формування системи антикризової стійкості промислового підприємства

Рис. 2. Система антикризової стійкості промислового підприємства

Система АСП повинна базуватися на певних принципах [1, 4, 5 та ін.], які є основою для ефективного управління, організації і реалізації антикризових програм по відновленню стійкості: постійного і швидкого реагування, превентивності дій, адекватності реагування, комплексності прийнятих рішень, альтернативності дій, адаптивності управління, ефективності, оптимальності зовнішньої санації, пріоритетності використання внутрішніх ресурсів. Реалізація функцій і принципів АСП реалізується за допомогою системи методів, завдяки яким здійснюється вплив на об'єкт управління з метою попередження виникнення кризи або мінімізації наслідків у разі її настання. На основі аналізу [1, 2, 5 та ін.] було виокремлено чотири основні види методів: економічні, організаційно-розпорядчі, соціально-психологічні і правові.

Таким чином, основна мета і завдання системи АСП полягають у вчасному виявленні і попередженні розвитку кризових чинників, забезпеченні стійкої діяльності навіть у разі настання кризи, зменшенні негативних наслідків і виявленні резервів подальшого розвитку підприємства. Рівень антикризової стійкості залежить від потенційних можливостей об'єкту управління і ефективності комплексу розроблених профілактичних та антикризових заходів. Проте першочерговим завданням для забезпечення АСП є прогнозування і вчасне виявлення негативних чинників й діагностика кризи на основі комплексу оціночних показників та індикаторів, що є подальшим етапом дослідження.

Література: 1. Быков А.А. Антикризисная устойчивость бизнес-систем / А.А. Быков // Вестник Белорусского государственного экономического университета. – 2005. – №1. – С. 24-30; 2. Брянцева И.В. Экономическая устойчивость предприятия: сущность, оценка, управление: учебное пособие / И.В. Брянцева. – Хабаровск: Хабаровский государственный технический университет, 2007. – 150 с.; 3. Попов Р.А. Антикризисное управление / Р.А. Попов. – М.: Высшая школа, 2003. – 429 с.; 4. Рогова В.А. Достижение состояния антикризисной устойчивости в процессе стратегического управления предприятием как необходимое условие эффективной реструктуризации предприятия на этапе посткризисного управления / В.А. Рогова // TERRA ECONOMICUS. – 2013. – №3 (11). – С. 69-73; 5. Фучеджи В.И. Концептуальные основы антикризисной финансовой устойчивости предприятия / В.И. Фучеджи // Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов. – 2013. – № 3. – С. 8-11.